

11. Kaupunginarkisto

Yleiskatsaus

Asiakirjamäärän voimakas kasvu eri virastoissa ja laitoksissa, ennen kaikkea kaupungin sairaaloissa, heijastui merkittäväällä tavalla kaupunginarkiston toimintaan v. 1967. Kun lisäksi eräissä sairaaloissa säilytystilat supistuivat osaksi rakennusten purkamisen, osaksi arkistotilojen muuhun sairaalakäyttöön luovuttamisen takia samoin kuin röntgenkuvien kasvaneen koon takia, oli kaupunginarkiston otettava vastaan yhä uudempiä vuosikertoja sairaalain asiakirjoja. Sairaalin keskusarkistoa v. 1959 perustettaessa oli suunniteltu lähinnä yli 10 v:ta vanhemman aineiston vastaanottamista, mutta kertomusvuonna jouduttiin vastaanottamaan jopa kolmen vuoden takaista arkistoa. Kun kaupunginarkistossa olevien tilojen puitteissa asiakirjain vastaanottaminen ei olisi ollut mahdollista puuttumatta muille virastoille varattuihin hyllytiloihin, oli taajahyllystöjen asentaminen sairaala-arkistojen tiloihin kaupunginarkistossa ainoa mahdollisuus, joka toistaiseksi ratkaisi sairaala-arkistojen tilapulan. Kaupunginhallitus myönsi tarkoitusta varten määrärahan kaikkiaan kolmen arkistohuoneen varustamiseksi taajahyllystöillä. Taajahyllystöjen käyttöönotto kahdessa arkistohuoneessa lisäsi sairaalain keskusarkiston hyllytilaa kaupunginarkistossa n. 1 500 hyllymetrillä (eli 1 200 hyllymetristä 2 700 hyllymetriin). Saadun lisätilan lasket-

tiin riittävän noin neljäksi-viideksi vuodeksi eteenpäin. Kolmannessa arkistohuoneessa, jonne niinkään asennettiin taajahyllystöt, saatiin lisätilaa muiden virastojen asiakirjoille. Kun vapautuneista kiintohyllystöistä rakennettiin uusia seinänvierihyllystöjä lähes kaikkiin arkistohuoneisiin, kasvoi kaupunginarkiston muu säilytystila n. 1 500 hyllymetrillä. Käytöstä vapautuneille kiintohyllyille ilmaantui käyttöä myös muissa kaupungin virastoissa, joille niitä luovutettiin hankintatoimiston ohjeiden mukaan.

Vuoden 1966 lopussa oli kaupunginarkistoon siirretty maistraatin arkistosta suuri määrä, noin 11 000 kpl, kaupungin vanhoja rakennuspiirustuksia ajalta 1830—1908. Tämä taide- ja kulttuurihistoriallisesti arvokas kokoelma luettelotiin ja järjestettiin, niin että se nyt on tutkijain ja tarvitsijain helposti käytettävissä. Kokoelman tarkoituksenmukaista säilytystä varten hankittiin riittävän tilavat piirustuskaapit, joissa piirustuksia voidaan säilyttää laaka-asennossa, mikä lisää niiden säilyvyyttä.

Eräänä osana tehostettua yleisö- ja virastopalvelua on ollut ajanmukaisen mikrofilmien lukulaitteen hankkiminen kaupunginarkistoon. Kun kaupunginarkiston mikrofilmien lukumäärä on suuresti kasvanut, kävi uuden lukulaitteen hankkiminen välttämättömäksi jo yksin vuosittain suoritettavan filmien kunnan tarkastamisen vuoksi. Kaupungin muiden laitosten taholta on myös esiintynyt riit-

tävästi suurentavien mikrofilmilukulaitteiden tarvetta. Tutustuttuaan saatavissa oleviin lukulaitteisiin kaupunginarkisto valitsi länsisaksalaista valmistetta olevan koneen, johon on mahdollista liittää filmistä otettavan jäljennöksen suurennuslaite.

Konttorikaluston täydennykseksi saatiin kaksi uutta kirjoituskonetta, joista kaupunginarkistossa aikaisemmin oli ollut tuntuva puute. Käytöstä poistettiin vastaavasti yksi vanha kirjoituskone, joka luovutettiin hankintatoimistolle.

Yhdessä nykyisten uusien tilojen ja sinne muuton yhteydessä tehtyjen hankintojen kanssa kaupunginarkisto on kalusteiltaan nykyaikainen ja tarkoituksenmukainen. Tämän käsityksen toivat julki kertomusvuoden elokuussa Helsingissä pidettyjen pohjoismaisten arkistopäivien arvovaltaisimmat osanottajat, mm. Tanskan, Norjan ja Ruotsin valtionarkistonhoitajat, tutustuttuaan kaupunginarkistoon. Samalla he lausuivat tunnustuksensa tavasta, jolla kaupunki on hoitanut arkistokysymyksensä. Tässä yhteydessä on toisaalta myös todettava, että arkistojen tapaisissa laitoksissa kertahankinnat voivat olla suuret, mutta samalla ne tyydyttävät vuosien, jopa vuosikymmenien tarpeet.

Henkilökunta. Kertomusvuoden aikana ei kaupunginarkiston henkilökunnassa tapahtunut huomattavia muutoksia. Todettakoon kuitenkin, että viraston perustamisvaiheista alkaen mukana olleen vahtimestarin siirtyessä eläkkeelle 6.7. sanottua virkaa haki 41 henkilöä. Valituksi tuli sota-arkistossa vahtimestarin tehtävissä toiminut Albert Mustonen. Loka-joulukuussa oli kaupunginarkiston palveluksessa 7. pl:n mukaisin palkkaeduin työ-sopimussuhteinen arkistoapulainen.

Kertomusvuonna kaupunginhallituksen yleisjaosto myönsi 35 v:n palveluksesta Helsingin-mitalin toim.hoit. Aino Souralle ja eronneelle vahtim. Eino Parkkalille 25 v:n palveluksesta Suomen Kaupunkiliiton hopeisen ansiomerkin.

Osallistuminen kokouksiin ja kursseihin.

Arkistonhoitajat Möller ja Pyykkö sekä amanuessi Aalto osallistuivat Helsingissä elokokuussa pidettyyn Pohjoismaiden historian tutkijain kongressiin ja sen yhteydessä järjestettyihin arkistopäiviin. Arkistonhoitajat Möller, Impola ja Pyykkö osallistuivat luennoitsijoina Suomen Kaupunkiliiton lokakuussa järjestämiin arkistonhoitokursseihin Tuusulassa. Arkistonhoit. Impola toimi vielä luennoitsijana koulutustoimikunnan ja toimistokoulun järjestämällä kurssella. Lisäksi maist. Impola osallistui 9.10. alkaneeseen osastopäällikköseminaariin, joka jatkui v. 1968. Aman. Aalto suoritti maaliskoukuussa kunnallishallinnon B-kurssin ja vahtim. Mustonen tulokaskurssin.

Toiminta kunnallisena keskusarkistoviranomaisena

Lausuntoja annettiin kaupunginhallitukselle valtuuston painettujen asiakirjojen säilytyksestä ja myynnistä; vapaasta kesälauantaista; kaupunginarkiston vahtimestarin viran täyttämisestä; Marian sairaalan vanhemman lääketieteellisen kirjallisuuden luovuttamisesta lääketieteelliselle keskuskirjastolle; kaupunginreviisorin aloitteesta rakennuskohtaisten projektien rekisteröinnistä sekä kaupunginreviisorille maistraatin arkiston säilytyksestä.

Virastojen ja laitosten arkistonhoitoon kohdistuva valvonta. Kaupunginarkisto suoritti kertomusvuoden aikana tarkastuksia seuraavasti: Marian, Kivelän, Auroran, Malmin, Laakson ja Hesperian sairaaloiden sekä tuberkuloositoimiston ja psykiatrisen huolto-toimiston kaikkien asiakirjojen yksityiskoh- taisen inventoinnin vuosikasvun ja tilantarpeen selville saamiseksi; vielä oli tarkastuksia terveydenhoitolautakunnan alaisissa laitoksissa (16 kohdetta); lastensuojelulautakunnan alaisissa laitoksissa (5 kohdetta) ja huoltolautakunnan alaisissa laitoksissa (14

kohdetta). Tarkastuksiin liittyvän järjestämistyön valvontaa suoritettiin maidontarkastamossa, rakennusvirastossa ja satamalaitoksessa. Lastentarhain lautakunnan toimiston arkiston järjestämistä ohjattiin ja valvottiin työn valmistumiseen asti. Ohjaustoimintaan liittyi läheisesti se opastus, jota kaupunginarkistossa annettiin sekä teoreettisen arkistotiedon että käytännöllisen harjoittelun muodossa virastojen arkistoista huolehtiville henkilöille sekä kaupunginarkistossa harjoitelleille toimistokoulun oppilaille.

Toiminta asiakirjavarikkona ja tutkimuslaitoksena

Asiakirjasiirot ja arkiston kasvu. Asiakirjojaan siirsivät kaupunginarkistoon seuraavat virastot ja laitokset: kiinteistöviraston kaupunkimittaosasto; ruotsinkielisten ja suomenkielisten kansakoulujen kansliat; palolaitos; lastentarha Kaleva; palkkalautakunnan toimisto; lastensuojeluvirasto; rakennusvirasto; Sibeliuksen säätö (maist. Koroma) sekä Kivelän, Hesperian, Marian ja Auroran sairaalat ja tuberkuloositoimisto. Vastaanotettujen arkistojen yhteismäärä oli 298 hyllymetriä. Niistä oli sairaaloiden arkistoa 206 ja muita arkistoja 92 hyllymetriä. Suuremman asiakirjamäärän vastaanottamista ehkäisi taajahyllystöjen asentamistyö. Lisäksi vastaanotettiin mikrofilmejä 26 rullaa, työnsä loppuunsaattaneiden komiteain ja toimikuntien asiakirjoja 11 numeroa sekä virkailijoiden matkakertomuksia 19 numeroa.

Sisäiseen toimintaan kuuluvat asiat. Virastoilta ja laitoksilta vastaanotetut asiakirjat verrattiin luovutusluetteloihin ja sijoitettiin paikoilleen. Kansioitten korjauksia ja uudelleenkansiointia jatkettiin edelleen varsinkin laajassa mitassa. Seuraavien virastojen ja laitosten arkistot järjestettiin kokonaan: Helsingin maistraatti (vanhimmat rakennuspiirustukset v. 1830—1908); Helsingin kaupungin-

vanhimmat (asiakirjat v. 1826—1874); kirkonarkisto (tilit v. 1722—1870); Suomen lasten hätäapukomitea; satamaradan rakennushallitus; satamarakennusvaltuuskunta; puutarhalautakunta; työ- ja vaivaistalon rakennustoimikunta; XV Olympia Helsinki 1952 -yhdistyksen majoitustoimisto ja arkistosihteri; Sibeliuksen säätö; väestönsuojelulautakunta; Oulunkylän kansakoulu; Oulunkylän kunta; seutukomitea; opetussuunnitelmakomitea; tiliasiakirjojen seuloiskomitea ja Lauttasaaren siltasuunnitelman tarkastuskomitea. Aloitettiin maistraatin arkiston vanhemman osan järjestäminen ja luetteloiminen.

Käsikirjaston hankintaluetteloon merkittiin kertomusvuonna uusia kirjoja yhteensä 547 (591) sidosta ja nidosta. Osa niistä ostettiin, osa siirrettiin kaupunginkansliasta ja osa saatiin lahjoituksina. Painotuotteiden lahjoittajia oli yhteensä 38 henkilöä, seuraa, virastoa tai laitosta.

Kirjeenvaihto sekä arkiston ja kirjaston käyttö. Saapuneita kirjeitä merkittiin diaariin 283 (269) ja lähetettyjä 144 (108). Jäljennöksiä, todistuksia ja kirjallisia selvityksiä annettiin 98 (73). Tutkijainkäyntejä merkittiin 526 (623) ja tiedustelukäyntejä sekä puhelimitse annettuja selvityksiä 230 (203). Tutkijain käyttämien asiakirjojen määrä oli 831 (567). Virastoille ja laitoksille lainattiin yhteensä 319 (240) asiakirjaa. Sairaaloille annettiin lisäksi 1 723 (4 738) asiakirjalainaa ja 365 tiedonantoa. — Käsikirjastosta lainattiin tutkijoiden käytettäväksi 594 (413) nidettä. Tiedustelujen johdosta annettiin 30 selvitystä.

Kaupunginarkiston uusiin toimintatiloihin tutustumassa kävi kertomusvuoden aikana erilaisten kunnallisten kurssien osanottajia, virastojen ja laitosten edustajia sekä lukuisia yksityishenkilöitä, näistä ulkomaalaisia puolisen sataa.

Tulot ja menot. Kaupunginarkiston tulot nousivat kertomusvuonna 2 498 mk:aan, josta 2 478 mk oli sairausvakuutustoimistolta

11. Kaupunginarkisto

saatuja päiväraha- ja sosiaalivakuutusmaksukorvauksia sekä 20 mk annetuista todistuksista perittyjä lunastusmaksuja. Menot, tilityserät mukaanluettuina, olivat 484 946 mk, minkä lisäksi kaupunginhallitus vuoden

varrella myönsi kalustonhankintamäärärahoistaan yhteensä 82 382 mk mikrofilmien lukulaitteen, kartta- ja piirustuskaappien, arkistohyllystön, kahden kirjoituskoneen ym. kalusteiden hankkimiseksi arkistolle.
